

BINO VA INSHOOTLARNI MODERNIZARSIYA QILISH

Davlatov Diyor Dilshodovich

*Termiz muhandislik va texnologiya instituti
Arxitektura(turlari bo'yicha) 1-kurs talabasi*

Toshboyeva Hurshida Farhod qizi

*Termiz muhandislik va texnologiya instituti
Arxitektura(turlari bo'yicha) 2-kurs talabasi*

Annotatsiya: Har qanday bino inshootlar vaqt o'tishi bilan tamir talab holatga kelib qoladi. Ularni vaqtida rekonstruksiya qilish esa bino bilan bo'ladigan turli xil ko'ngilsiz vaziyatlarni olidini olishda qo'l keladi. Maqolaning asosiy mazmuni bino va inshootlarni holatiga qarab qiladigan modernizatsiya ishlari haqida ma'lumot berishdan iborat.

Kalit so'z: Bino, inshoot, modernizatsiya, injener, konstruksiya.

Binolarning modernizatsiyasida 20-50% atrofida fizik eskirishga ega bo'lgan binoni kaptal remonti odatda, xonadonlarni rejasini butunlay o'zgartirib (modernizatsiya qilish) va ichki konstruksiyalarni almashtirib ma'naviy va jismoniy eskirishini butunlar bartaraf etiladi. Ichki konstruksiyalarni o'zgartirish hajmiga ko'ra modernizatsiya qilinadigan binolar 4 turga bo'linishi mumkin:

- 1) Modernizatsiya – 100
- 2) Modernizatsiya – 75
- 3) Modernizatsiya – 50
- 4) Modernizatsiya – 25

Modernizatsiya – 100, barcha orayopmalari bundan keyingi eksplutatsiyaga yaramaydigan va to'la almashtirishni talab etuvchi va buning oqibatida o'rta devorlarini ham almashtirilishi lozim bo'lgan binolarda amalga oshiriladi. Ko'pchilik hollarda bu binolar o'tgan asrda qurilgan. Kapital remontning narxi yangi qurilishning 80% tashkil etadi. Modernizatsiya - 50,75 orayopmalar faqat oshxona va sanitariya bloklarida almashtirilishi zarur binolarda amalga oshiriladi. Ular asosan 1900-1905 yillarda qurilgan binolar. Bu binolarning qavatlar balandligi 3,5-4m ni tashkil etib, qalin devorlari anchagina ortiqcha mustahkamligi zahirasiga ega. Binoga ustqurma qurish imkonini beradi. Kapital remontning narxi yangi qurilishning 30-40% ni tashkil etadi. Modernizatsiya-25 eng yosh binolarda amalga oshiriladi. Ko'p hollarda bu turar-joy jamg'armalarni 2 yoki 3 xonali xonadonlardan iborat seksiya rejali uylardir.

Modernizatsiya bu yerda sanitariya-oshxona blokni qayta rejalash bilan amalga oshiriladi. Turar-joy uylarini qayta rejalab modernizatsiya qilish 3ta darajada ko'zda tutilishi mumkin:

- 1) Xonadon darajasida qayta rejalash

- 2) Seksiya yoki blok seksiya darajasida qayta rejalash;
- 3) Bino tashqi o'lchamlarini o'zgartirish bilan bog'liq bo'lgan qayta rejalash.

Xonadon darajasidagi 1 darajali qayta rejalov modernizatsiyasida quyidagi o'zgarishlar: sanuzelni to'la ko'chirish yoki undan faqat vannaxonani ajratib ko'chirish, o'rtadevor, deraza yoki eshik o'rnini ko'chirish, bo'ylama devorning bir qismini yo'qotish, shkaf va antresollar tashkil etish, deraza, eshik o'rni ochish, yangi o'rtadevorlar o'rnatish va xonadonning ichki ko'rinishini o'zgartirish qayta rejasi bilan bog'langan boshqa tadbirlar ko'zda tutilgan. Mazkur darajaning rejaviy modernizatsiyasi 1 avlod seriyasidagi turar-joy uylarini qayta rejalashtirishda ko'proq maqsadga muvofiqdir. 2-darajadagi rejaviy modernizatsiyada 2 ta xonadonni birlashtirish, xonadondagi bir xonani ikkinchi xonadonga o'tkazib yuborish, jamoat foydalanadigan xonalar vujudga keltirish taklif qilinadi. Ko'pincha 1 va 2- darajali rejaviy modernizatsiya bir vaqtda qo'llaniladi, bu esa xonalarning bir qismini to'g'ridan-tog'ri yoki burchak ostida shamollatishning iloji yo'qligidan kelib chiqadi. 3 darajadagi rejaviy modernizatsiya taklif etilayotgan variant vazifasi va iqtisodiy nuqtayi nazardan ko'proq maqsadga muvofiq bo'lganda yoki shaharsozlik bo'yicha ehtiyoj tug'ilganda qo'llanadi. Mintaqaviy sharoitlarda turar-joy uylarining rejaviy yechimlarini modernizatsiyalash barcha turdagi xonadonlarni to'g'ridan-to'g'ri yoki burchaklik shamollatishga erishishni va ularni xonadonning boshqa xonalari bilan qulay bog'langan yetarli o'lchamdagi yozgi xonalar bilan ta'minlashni, oshxona maydonini oshirishni, bir xonali xonadonlarda birlashtirilgan sanuzellarni ajratish, o'rtacha va katta xonadonlarda umumiy xonaning maydonini oshirish, dahliz kengligini oshirishni ko'zda tutadi. Xonadonni quyidagicha qayta rejalash tavsiya qilinadi: oshxonaga yondoshgan vannaxonani yo'qotib va uni xojatxona bilan almashtirish (2 xonadonni birlashtirilganda), vannaxonani yotoqxonaga yaqinlashtirish yo'li bilan oshxona naydonini oshirish. Bizning sharoitimizda barcha xonadonlar yozgi xona bilan ta'minlanishi lozim, yozgi xonaning maydonini oshirish 2 xonadonli seksiyani qayta rejalash; tutashgan xonadonning oshxonasi maydonidan foydalanib ikkinchi ozgi xona tashkil qilish orqali erishiladi. 4-5 xonali xonadonlarda umumiy xona yotoqxonalarni yoki yozgi xonalarni transformatsiya qilish yo'li bilan maydoni oshirilishi mumkin. Dahlizlar vannaxonani yoki sanuzellarning birini yo'qotish yo'li bilan oshirilishi mumkin.

Turar-joy uylarini modernizatsiyalash deganda, injenerlik tizimlari va santexnik jihozlar ularning binodagi hajmlarini, olib borilayotgan ishning vazifasiga ko'ra ish olib borish hamda ma'naviy eskirishini topish tushuniladi. Turar-joy binolarining injenerlik qurilmalarini modernizatsiyalash bo'yicha ish olib borishda quyidagilarni e'tiborga olish shart:

- 1) Injenerlik tizimlari va sanitariya-texnikaviy jihozlarning texnik holati;
- 2) Injenerlik qurilmalarning jismoniy va ma'naviy eskirishi;

3) Injenerlik tizimlari va sanitariya-texnikaviy jihozlarning ekspluatatsiya qilish davri.

Jismoniy eskirish deganda, ekspluatatsiya qilish jarayoni yemirilish oqibatida injenerlik qurilmalarining dastlabki xossalarini asta-sekin yo'qotilishi tushuniladi. Bu hodisa me'yoriy talablarning o'zgarishidan kelib chiqadigan, qurilmaning ekspluatatsiyaviy sifatini pasayishi yoki yo'qotilishini ifodalaydi. Injenerlik tizimlari va sanitariya-texnika jihozlarining fizik va ma'naviy eskirishlarining foizlik kattaligini, ularning texnik holatini tekshirish orqali aniqlash kerak. Injenerlik qurilmalarining modernizatsiyasini injenerlik tizimlari ayrim elementlarining haqiqiy ishlash muddatiga va zamonaviy texnikaviy yutuqlar bilan amalga oshiriladi. Turar-joy uylarining injenerlik qurilmalarini modernizatsiyalash bo'yicha loyiha qismlarini, loyihaning arxitektura-qurilish qismi tasdiqlangandan so'ng ishlash zarur. Modernizatsiya qilinadigan turar-joy uylarida ma'naviy eskirishga ko'ra sanitariya-texnik jihozlarni: ikki komforkali gaz plitalarni to'rt komforlikka almashtirishni, kran va suv aralashtirgichlar o'rnatilishi va boshqalarni ko'zda tutish zarur.

Xulosa. Uylarni modernizatsiya qilish yaroqsiz holatga kelgan binolar uchun juda muhim hisoblanadi. Binolarni qaysi yilda qurilgan va qay ahvoldaligiga qarab modernizatsiya qilish ishlari olib boriladi. Agar bino butunlay yaroqsiz ahvolga kelib qolgan bo'lsa, uni buzib uning o'rniga yangi binoni loyihalash maslahat beriladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. M.M.Vaxitov, Sh.R.Mirzaev Me'morchilik 1,2,3, qismlar. Toshkent,"Tafakkur",2010
2. Зингир Б.И Встроенное оборудования для жилых зданий М.Строиздат
3. Nozilov D. Markaziy Osiyo me'morchiligida intryer T.,2005
4. Penny Drue Baird, The New French Interior.Monacelli Press,2011
5. Miralimov M.M " Turar-joy va jamoat binolarining loyihalash asoslari". O'quv qo'llanma. Toshkent. 2010 y.